

Blok III-3 – De twee fasen van de bewustzijnsontwikkeling van de mens – Tekenen van innerlijk ontwaken in de Avondland-cultuur

De twee fasen van de bewustzijnsontwikkeling van de mens

De mythe van de zich transformerende ring

In blok II-6 (blz. 58-61) is ter voorbereiding op het 3^e graads ritueel met De geschiedenis van de zich transformerende ring een mythisch beeld van de gehele bewustzijnsontwikkeling van de mensheid gegeven en hoe deze in twee delen uiteen valt. We zullen hierna steeds van de oude orde en de nieuwe orde spreken.

Geformuleerd in de symboliek van die mythe vindt de overgang plaats, als door extreem ‘jagerdom’ of ‘heldendom’ de mens tenslotte geheel in zichzelf is opgesloten. De onderliggende drang naar vereniging met het andere leven wordt dan zo extreem onderdrukt, dat ‘de veer terug schiet’ en de verdrongen liefde naar buiten breekt. De innerlijke belevingswereld is daarmee opengebroken, de mens begint innerlijk te ontwaken en allerlei nog ongekende kwaliteiten te ontwikkelen met als hoogste de liefde.

De Hiram-mythe

De Hiram-mythe lijkt een geheel andere vertelling te zijn. Daar gaat het om het wegvallen van de wijsheid en leiding van de ingewijden. Daardoor verliezen de gewone mensen hun wijze leiders, geraken ze stuurlaars en door die nood worden ze gedwongen innerlijk te ontwaken.

Alle wijsheid der ingewijden draait om eenheid en liefde

Het lijken twee verschillende verhalen, maar zijn dat niet. De wijsheid van de ingewijden draait immers om niets anders dan het bereiken van volstrekte harmonie en eenheid met alle leven. Als je voor de cluster van begrippen, die tezamen die wijsheid vormen, één alles verenigend woord zoekt, kom je uit bij de liefde. Het gaat immers om de liefde, die ons de eenheidservaring doet hervinden.

De Hiram-mythe dramatiseert het moment van overgang in de bewustzijnsontwikkeling der mensheid

In blok III-6 hebben we de totale bewustzijnsontwikkeling geschetst en sloten we bij het resumé op blz. 61 af door die hele vertelling de grote mythe te noemen.

De Hiram-mythe zou je in die terminologie doorgaand de kleine mythe kunnen noemen, omdat hij binnen die grote mythe van de fase van overgang vertelt, waarmee de oude orde in de nieuwe overgaat.

kleine mythe = 3 millennia

figuur 47

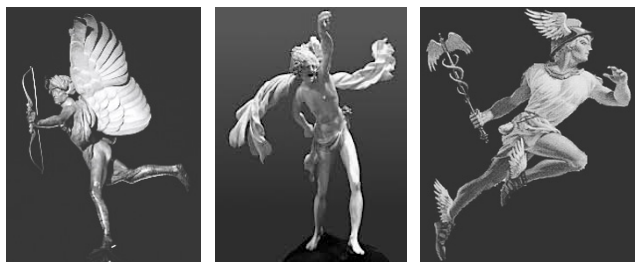
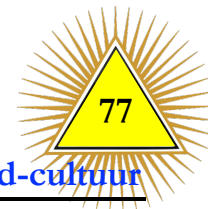
De grootste revolutie

in de levensbeschouwing van de mens

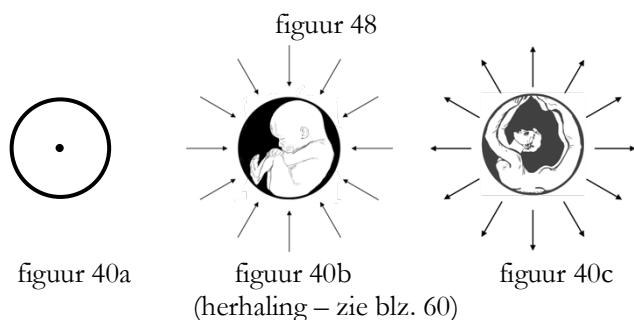
De ‘uiterlijke’ belevingswereld tijdens de 1e helft van de bewustzijnsontwikkeling der mensheid

Eén van de belangrijkste verschillen in levenservaring tussen de mens in vroeger tijden en de hedendaagse mens ligt in het feit, dat de mens vroeger nauwelijks een innerlijke belevingswereld had. Alle ervaringen kwamen voor zijn beleving van buiten naar hem toe. (zie figuur 40b) De hedendaagse mens is zo vertrouwd met het vermogen zich zowel met de buitenwereld in verbinding te kunnen stellen, als in zijn eigen innerlijke belevingswereld te kunnen afdalen, dat hij zich niet realiseert, dat dat niet altijd zo is geweest.

Gedurende de eerste helft van de bewustzijnsontwikkeling ervoer de mens alle impulsen, die hem beroerden, als van buiten komend. Hij ervoer zijn eigen wezen geplaatst in een wereld, die zich buiten hem bevindt. Zijn belevingswereld was de ‘buitenwereld’. De innerlijke belevingswereld had hij nog niet ontdekt. Om in de hiervoor gebruikte symboliek van de jager en zijn ring te spreken: de mens bouwde de inhoud van zijn ring op door als ‘jager’ in de ‘buitenwereld’ van alles buit te maken en daar zijn innerlijke weitas mee te vullen. De ‘buitenwereld’ voedde dus zijn ‘binnenwereld’. Alle voeding en lering kwam van buiten. Hij bezat wel een innerlijke instinctieve belevingswereld, maar nog niet het vermogen om in de eigen verbeelding creatief werkzaam te zijn. Op creatieve wijze, uitsluitend op eigen kracht en van binnen uit inzichten vergaren om zijn weitas te spekken, was hem destijds nog onmogelijk. Al wat de mens overkwam – in goede of kwade zin – werd als van buiten het eigen wezen afkomstig ervaren. Het goddelijke, de krachten in de natuur, de krachten, die ons kunnen beroeren of trefpen, alles kwam als van buiten op hem af. Daarom heeft hij ook altijd buiten zijn eigen wezen bestaande goden verantwoordelijk geacht niet alleen voor de schepping en voor de natuurkrachten, maar ook voor menselijke eigenschappen als deugden en ondeugden, wraakgevoelens en liefde, inspiratie, wijsheid en leugen. De voorchristelijke tragedieschrijver Aischylos laat zijn held Agamemnon nog met de wraakgodinnen buiten hem spreken, de god Amor overvalt de mens nog met zijn liefdespijlen, de godin Athene brengt hem de wijsheid en Hermes, Iris en de Muzen reiken hem als boden der goden inspiratie aan.

Amor een wraakgeest Hermes
De van 'buiten' op de mens afkomende goden en geesten

De 'innerlijke' belevingswereld tijdens de 2^e helft van de bewustzijnsontwikkeling der mensheid

Dat wordt 'halverwege' de bewustzijnsontwikkeling der mensheid anders. Jezus zet ons aan het goddelijke in onszelf te gaan zoeken. De liefde leert ons hoe de ander ook *in* ons leeft. De rationele en spirituele mens ontdekt hoe wijsheid en inspiratie eveneens in hemzelf te vinden zijn. De psychiatrie leert ons hoe wraakgevoelens, driften en allerlei andere krachten onderbewust in onszelf leven en ook door onszelf innerlijk geneutraliseerd kunnen worden.

Die innerlijke ontdekkingsweg is met de Europese cultuur begonnen en nog lang niet ten einde. Het omslagpunt valt samen met de ontdekking van de liefde, die de mens voor het eerst doet ervaren, dat iets buiten hem ook in hemzelf te vinden is. Het valt samen met het ontwaken van het individu, dat zich gaat proberen te bevrijden van de machten van buiten, van de krachten, die hem bespelen. Hij maakt zich geleidelijk los van de vreze voor een almachtige god en voor de duivel. Hij probeert met zijn wetenschappelijke ontdekkingen de natuurkrachten de baas te worden. En dat alles kan hij overeenkomstig de mate, waarin hij zijn eigen persoonlijke, innerlijke mogelijkheden gaat ontdekken.

Zo is de mens in de eerste helft van zijn bewustzijnsontwikkeling onvrij en machteloos tegenover de machten van het leven, die hij uitsluitend van buiten afkomstig ervaart. (figuur 40b) En zo maakt hij zich in de tweede helft steeds vrijer en machtiger door diezelfde machten geleidelijk in zichzelf te ontdekken en vanuit eigen kracht te leven en naar buiten uit te stralen. (figuur 40c)

Het gaat om **de grootste revolutie in de levensbeschouwing van de mens**

Wat de innerlijke bron te bieden heeft

We staan er zelden bij stil, maar autoriteit, creativiteit, passie en gedrevenheid, wroeging, gewetensvol handelen, artistieke en medemenselijke beroering, mededogen, liefde, inspiratie, intuïtie, abstract denken enz. – het zijn allemaal vermogens, die alleen uit een innerlijke belevingswereld kunnen voortkomen. Dat er nu in de wereld in één decennium meer verandert dan vroeger in eeuwen, komt doordat heel veel individuele mensen hun innerlijke vermogens en creativiteit zijn begonnen aan te boren.

In deze notie ligt **een immense actualiteit van de ritus**. Want nu ca 3 millennia na de eerste aanzetten tot deze transitie zien we hele volksstammen en culturen in een razend tempo de inhaalslag maken. De gehele menselijke samenleving komt daardoor in een totaal andere fase terecht. In blok III-4, blz. 82 staan we hier uitgebreid bij stil.

Makro- en micro-kosmos identiek

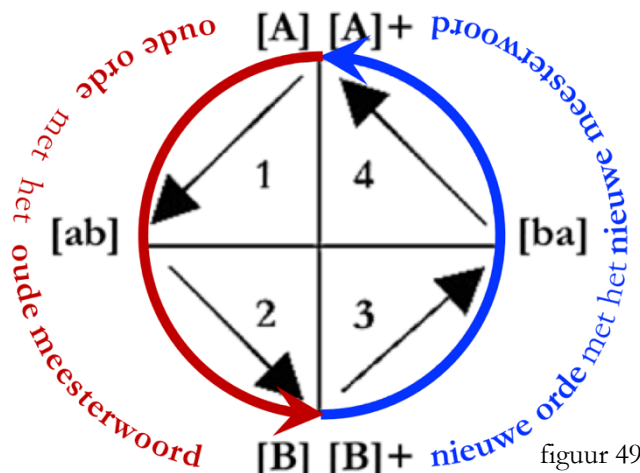
Uiteindelijk zal de mens aan het 'einde' van zijn bewustzijns-ontwikkeling de goddelijke wereld gespiegeld in zichzelf vinden. Op deze gedachte is de idee gebaseerd, dat uiteindelijk de macro-kosmos – zij het niet in zijn vormgeving, maar in de geest – identiek blijkt aan de innerlijke micro-kosmos. De geest van de goddelijke Vader leeft dan in zijn menselijke Zoon voort. (figuur 12, blz. 24)

Een verhelderende parallel in de natuur

Het fenomeen van de twee complementaire fasen geldt voor alle levensprocessen en dus ook in de natuur. In het voorjaar verzamelen bomen, planten en granen energie om in het daarop volgende jaargetijde vanuit innerlijke opgedane kracht rijke vrucht te kunnen afdragen aan het andere leven, de O.:B.:d.:H.: ten dienste.

Oude en nieuwe meesterwoord

In de oude orde gingen we met de blik op en aan de hand van de buiten ons eigen wezen ervaren Vader onze weg, in de nieuwe orde met de zich in ons eigen wezen ontwikkelende Zoon, ten einde hem tenslotte door de E.:Mr.: te doen verheffen. Zo ontstaat figuur 49. In de blokken III-4 en 5 gaan we hier verder op door.

Tekenen van innerlijk ontwaken in de Avondland-cultuur

De Europese- Westerse cultuur:

- een cultuur van ca 3 millennia
- overgang halverwege de bewustzijnsontwikkeling der mensheid

We hebben in blok III-1 op blz. 69 al stil gestaan bij *De cultuur van het Avondland – Europa – het Westen* als de overgangscultuur halverwege de bewustzijnsontwikkeling der mensheid. Het is interessant om enkele frappante gebeurtenissen als tekenen van het innerlijke ontwaken van de individuele mens ons bewust te worden.

Rond 1000 v. Chr.

De start van de Griekse cultuur

De overgangperiode begint bij de bakermat van de cultuur van het Avondland, bij **de Grieken rond 1000 voor Chr.** Na de val van *Troje* – door Homerus bezongen in zijn mythische epos de *Ilias* – en het doden van de Minotaurus door Theseus, kan de Griekse cultuur zich eerst echt gaan ontwikkelen.

Door de val van *Troje* werd – in mythische zin – afgerekend met één der laatste representanten van voor-Europese culturen. Door de Minotaurus te doden bevrijdde Theseus zijn stad Athene van de schatplicht aan Kreta. Hiermee wordt mythisch-symbolisch uitgedrukt, dat men zich ging bevrijden van de overmacht van de driften, waar de stier symbool voor staat. Een cultuur van individualisering, rede en onafhankelijkheid kon van de grond komen. Democratie, filosofie en wetenschappen, kortom basale kenmerken van de gehele Europese cultuur en voorwaarden voor de ontwikkeling van een eigen, individuele, innerlijke belevingswereld, werden geïntroduceerd.

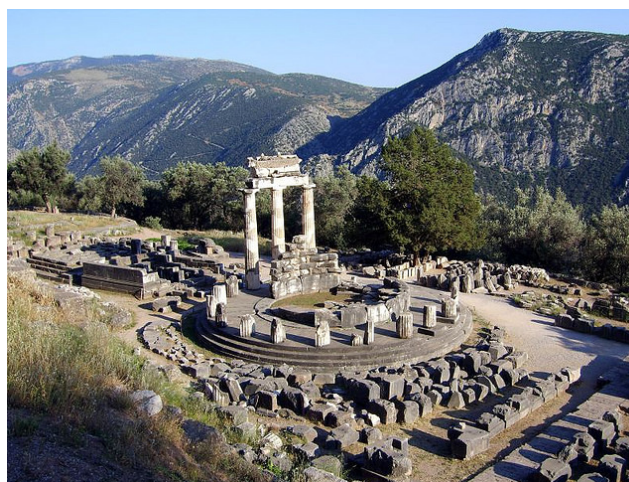
Het andere grote epos van Homerus – de *Odyssee* – beschrijft de avonturen van *Odysseus*, die hij consequent ‘*de listenrijke*’ noemt. Hij is de bedenker van de ‘list’ met het Houten Paard, dat de val van *Troje* en daarmee de weg naar die nieuwe cultuur mogelijk maakte. Tijdens zijn vele omzwervingen en beproevingen daarna werd hij steeds *op zichzelf teruggeworpen*. *Odysseus* staat symbool voor de mens van de nieuwe cultuur, die tot innerlijk ontwaken, individualiteit en zelfbewustzijn geraakt.

Ken U zelf boven de poort van de tempel te Delphi

Boven de tempelpoort van de tempel te Delphi stond sinds ca 1000 v.Chr. de spreuk *Ken U zelf*. In de tempel zetelde de zogenaamde Pythia, een priesteres, die de mens orakelspreuken meegaf als antwoord op zijn vragen. Het fenomeen orakel was niet nieuw. Maar de spreuk wel. Hij heeft ook alles te maken met het in eigen innerlijk ontwaken.

Rond de 10^e eeuw voor Chr. ging de al langer bestaande tempel van de god Poseidon over naar Apollo. Dat

betekende een revolutionaire overgang. Poseidon, de god van de zee en dus ook van het *onderbewustzijn*, werd opgevolgd door de god van licht, ontwikkeling, beschaving en schoonheid, van het heldere weten, dat in het *dagbewustzijn* woont. Mythisch wordt hiermee gezegd, dat levensinzicht vanaf de 10^e eeuw in de Griekse cultuur in het dagbewustzijn kon gaan ontwaken en dat daarmee de weg naar zelfkennis kon aanvagen. Daarom verscheen met Apollo ook de spreuk *Ken U zelf* boven de ingang van deze tempel.

figuur 50
Ruïne van de tempel van Delphi

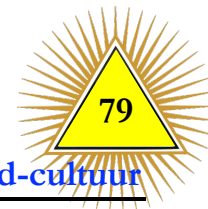
N.B. Er zijn nog veel meer mythen, die zich ongeveer in dezelfde tijd als de Hiram-mythe afspelen en inzicht geven in het mechanisme, dat zich achter de concrete gebeurtenissen in die tijd voltrok en tot de nieuwe orde leidde.

Rond 500 v. Chr.

De Griekse filosofen

De Griekse filosofie kwam van de grond. De ratio werd actief. Socrates begint zijn leerlingen uit te dagen om zelfstandig te gaan denken, in plaats van klakkeloos de uitspraken van de ingewijden en wijzen na te praten. De opkomende filosofie en wetenschappen stimuleerden het abstracte denken. Enkele van die filosofen waren nog ingewijd in de mysteriën van Egypte en Babylon, maar uit hun geschriften blijkt, dat ze de echte portee van de inwijdingen niet meer wisten vast te houden. Pythagoras was misschien wel de grootste en meest ingewijde van hen allen, maar buiten wat uiterlijkheden en morele spreuken is zijn kennis verloren gegaan. Met zijn volgelingen is hij kwaadaardig verjaagd en velen zijn er gedood. De parallel met de Hiram-mythe is groot. (zie blz.63)
Opvallend is dat in China in dezelfde tijd de grote Lao Tze en Confucius leefden en in India Boeddha.

De Griekse tragedie-schrijvers

Opmerkelijk is ook, wat er zich in korte tijd in de tragedies van de drie grote Griekse tragedieschrijvers voltrekt. Aischylos (525-456 voor Chr.) laat zijn personages nog alle krachten van buiten het eigen wezen afkomstig ervaren. Met Sophokles (496-406 voor Chr.) begint de omslag naar de binnenwereld. Een koor begint de *innerlijke* roerselen van de protagonisten te bezingen. Bij Euripides (480-406 voor Chr.) komen we voor ons herkenbare mensen tegen. In enkele decennia wordt een doorbraak naar een eerste vorm van innerlijke beleving gemaakt.

Rond het jaar 0

De christelijke boodschap

De thematiek wordt concreet geduid en wereldkundig gemaakt met **de christelijke boodschap**, die de mens het besef probeert mee te geven, dat *iedere mens – dus niet alleen enkelingen* – alles tot en met het goddelijke ook in zichzelf kan vinden en daardoor de mogelijkheid bezit een soevereine wereld op zich te worden. Symbolisch gezegd: hij kan in zichzelf een soevereine, gezalfde koning, een christus doen opstaan. (zie blok I-3, blz. 16-19)

De christelijke boodschap kende reeds vroeg een groot aantal volgelingen. Jezus' discipelen verspreidden in de eerste eeuw na Christus – ook wel de Apostolische eeuw genoemd (ca 30-100 na Chr.) – het Christendom over het gehele Romeinse rijk. In de volgende eeuwen verspreidde het Christendom zich nog verder en ontstond de Katholieke kerk, die vanaf de 4^e eeuw een verbond met de Europese staten aanging en daardoor de wereldrijking kreeg, die tot op de dag van vandaag zich heeft gemanifesteerd.

De eeuwen daarna

Los van alle wereldse verworping, waarmee de kerken de christelijke boodschap hebben geschonden, heeft de essentie van deze immens revolutionaire geestelijke impuls in heel veel mensen tot op de dag van vandaag innerlijk doorgewerkt en mensen wezenlijk getransformeerd. De *gnostiek*, de beweging der *Katharen*, *ridderorden als de Tempeliers* en vele *kunstenaars* hebben zich door de christelijke boodschap laten inspireren.

Christendom beleden vanuit de oude geloofshouding

De essentie van de christelijke boodschap is dermate ingrijpend, dat het eeuwen duurde, voordat hij enigszins en dan nog maar bij enkelingen begon door te dringen. Zelfs nu 20 eeuwen later komt men in het beste geval niet veel verder dan de erkenning, dat alle mensen met elkaar in vrede op deze aarde moeten leren leven en dat alle mensen gelijkwaardig zijn. Maar de aansporing om **de gezalfde koning, de christus in onszelf te vinden**, is voor de meesten nog een volledig ongrijpbare gedachte – **in feite de essentie van het 1^e graads ritueel**.

We zien de middeleeuwse mens strijden voor het nieuwe geloof. Hij belijdt de nieuwe leer echter nog met heel veel trekken van het oude voor-christelijke geloof: afhankelijkheid en godvrezendheid jegens de oud-testamentische God en fysiek strijdend. In feite is onze gehele christelijke cultuur nog doordrenkt van het aanbidden van de oud-testamentische God. En de mens Jezus wordt ook nog in afhankelijkheid aanbeden, terwijl zijn boodschap juist onafhankelijkheid predikt in *navolging* van hem.

De kruisvaarders streden nog voor een *concrete tempel* in de *concrete stad* Jeruzalem. Men kon nog niet begrijpen, dat het nu om *een geestelijke tempel in iedere mens* moest gaan en complementair om *een tempel, waarbij alle mensen en uiteindelijk al wat leeft in harmonie de bouwstenen vormen*.

De laatste 5 eeuwen

De overgangperiode wordt in de afgelopen vier tot vijf eeuwen afgesloten met een paar opmerkelijke doorbraken: Het **Humanisme** begint na de Middeleeuwen, aan het begin van de Renaissance in de 15^e en 16^e eeuw, de mens en zijn innerlijke mogelijkheden als uitgangspunt te nemen. De **Verlichting** ontstaat in de 17^e eeuw en draagt bij aan het geloof in de menselijke rede, wat een enorme stap betekent in het geloof in de menselijke creativiteit en dat hij een innerlijke bron heeft, waaruit hij kan putten.

De idealen van de Franse Revolutie – Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap – dragen sinds het einde van de 18^e eeuw bij aan de erkenning van de menselijk waardigheid en dat de mensen elkaars 'broeders' en 'zusters' zouden moeten zijn. Een toenemend aantal internationaal erkende rechten van de mens leidt ons geleidelijk naar de erkenning van de soevereiniteit van iedere mens.

De ontdekking en erkenning van het onderbewustzijn aan het einde van de 19^e eeuw betekent tenslotte de erkenning van de oneindig rijke, innerlijke bron in de mens.

Het huidige tijdsgewricht

In de huidige mondiale samenleving zien we hele volkstammen en culturen in een razend tempo de inhaalslag maken. Hele volkstammen individualiseren en eisen hun rechten op. De gehele menselijke samenleving komt daardoor in een totaal andere fase terecht.

De ritus is universeel

De ritus geldt de gehele menselijke samenleving. Alleen omdat de Europese cultuur de laatste voorhoede cultuur is geweest en de overgang in die cultuur stap voor stap heeft moeten plaats vinden, is alles in de maçonnieke ritus door die cultuur in zijn mythe, beelden en woorden gekleurd. Maar nu in de eindfase blijkt hoe de ritus voor alle mensen geldt. We komen terecht in een mondiale cultuur.

N.B.

Dat de christelijke boodschap een essentiële schakel vormt in deze thematiek moge duidelijk zijn.